

עוברת דרך האויר, ומאי שנא הנוף היוצא חוץ לעציץ שדינו כתלוש והלא יונק מן העציץ הנקוב? וכתב שעציץ נקוב, על ידי יניקת הזרעים, נידון הוא עצמו עם האדמה שבו כקרקע, הגם שהוא תלוש מן הקרקע שלמטה, (ע' בענין זה במנחת שלמה (מ), ובמובא בגטין כב, לו – חוברות ז, ח), ולכן כותבים עליו פרוזבול ואין המים שבתוכו מכשירים, אבל עציץ המונח ע"ג קרקע נידון כמחובר לקרקע, ואילו הנוף היוצא ממנו שיונק דרך האויר, אינו כמחובר לענין טומאה והכשר. ולפי"ז יוצא לכאורה שנוף היוצא מעציץ המונח ע"ג יתדות, נחשב מחובר לקרקע, והפירות שצומחים שם לא יקבלו טומאה, משום שהם מחוברים לקרקע שבעציץ שנחשב כקרקע לכל דבר. ואילו אם העציץ מונח על הקרקע ממש, הנוף היוצא ממנו דינו כתלוש. וזהו תימה.

ושמא י"ל שלעולם הנוף היוצא מן העציץ נחשב כתלוש, גם אם נחשיב את אדמת העציץ כקרקע מצד עצמה, לפי שאינה קרקע ממש, ויניקת הנוף מן האויר שחוצה לו, דיה לבטל את חיבור הנוף היוצא מן העציץ, שלא ייחשב כמחובר. וצ"ע. וב'חדושי הגר"ח על הש"ס' (שם) מובא שהרמב"ם גרס בתוספתא (עוקצין ב) שמים שבעציץ נקוב מכשירים את הזרעים (כגרסה המובאת באור הגנוז שם, ודלא כהר"ש), ולפי"ז הכל נוחא, שכל יניקה שע"י האויר, אינה נחשבת חיבור, אם כי יתכן שנחשבת 'גידולי קרקע' לענין תרומות ומעשרות, כנ"ל. וע"ע בבאור שיטת הרמב"ם בארוכה, בחדושי הגר"ח בענגיס ח"א לו).

'המשתחוה לחצי דלעת אסרה. בעי ר' ירמיה מהו שתעשה יד לחברתה' – רש"י והראב"ד (ע"ז ח, ג) פרשו הספק לענין טומאה. ואילו מהרמב"ם (שם) משמע שמפרש גם לענין איסור עבודה-זרה, האם החצי השני נאסר גם הוא משום 'יד' אם לאו. (ויש להסתפק לענין משמשי ע"ז ותקרובת – האם גם בהם הדין כן, לאסור מטעם 'יד'. מנחת חינוך תכט, י. ע"ע: שלמי שמעון, בענין 'יד' לשאר הלכות מלבד טומאה).

דף קכט

'אף לדידי קשיא לי ושאליתיה לרבי אבא בר ממל ואמר לי הא מני רבי מאיר היא דאמר טומאת בית הסתרים מטמא. אמר ליה: ולא זמנין סגיאיין אמרה קמאי ואמרי ליה שני ליה לר' מאיר בין טומאה דבעיא הכשר ובין טומאה דלא בעיא הכשר' – ור' אבא בר ממל סבר, שכיון שטומאה טומאה חמורה אגב אביו, אינה צריכה הכשר, כסברה שבסמוך. (עפ"י ראשונים)

'אמר אביי: הרי אמרו, תקרובת עבודת כוכבים של אוכלין מטמאין באוהל – טומאתה לאו דאורייתא... – כששימש מעשה עץ שימש' – דיחוי בעלמא הוא, אבל האמת כן הוא, שטומאת עבודה זרה לאו דאורייתא היא. (עפ"י תוס' לעיל יג: ד"ה תקרובת; פסחים עג. ד"ה תיקון). אכן, לפי דעת ר' יהודה בן בתירא, תקרובת ע"ז מטמאה באהל מדאורייתא. ואפשר שדחו כאן לפי שיטתו. (תוס' לעיל שם. וכ"כ הריטב"א בע"ז לב, שלריב"ב מטמאה מדאורייתא. (ע' ביוס"ד שם). וע' גם בחזו"א יו"ד ס, כב. כתב הריטב"א שם שהלכה כר' יהודה בן בתירא. ואילו הרמב"ם פסק כחכמים – ע' הל' אבות הטומאה ו, ז ובכס"מ).

(ע"ב) 'אמציעתא, נשחטה הבהמה... ר' שמעון אומר: לא הוכשרו. אמר רבי יוחנן מאי טעמא דרבי שמעון, אמר קרא מכל האכל אשר יאכל – אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים קרוי אוכל, אוכל שאי אתה יכול להאכילו לאחרים אין קרוי אוכל' – משמע שאבר המתדלדל אינו ניתן

בשחיטה בין לישראל בין לבן-נח (כמו שכתב רש"י). ולשית הרמב"ם (מאכלות אסורות ה,ו) שאיסור אבר המידלדל הוא מדאורייתא, ניחא, שאי אתה יכול להאכילו לאחרים, כשאר אבר מן החי. אבל לרוב הראשונים שפרשו 'מצות פרוש' (לעיל עד. ע' במובא שם) - מדרבנן, הלא מן התורה הוא ראוי לאכילה, ומדוע לא ייטמא טומאה דאורייתא. (מלבד אם ננקוט שדבר שאינו ראוי מדרבנן, אין נחשב 'ראוי' אף כלפי דאורייתא, כי סוף סוף אינו בכלל 'אשר יאכל'). מה גם שיש ראשונים הסוברים שלבן נח מותר באכילה, שלא אסרו חכמים אלא לישראל (ע' ש"ך יו"ד נה סקי"א).
 וצריך לדחוק שסובר ר' אסי שחיטה עושה ניפול (כלשנא קמא דר' יוחנן לעיל עג), וכאילו נפל האבר בחייה, לכן אסור מן התורה לבן נח. (עפ"י חדושי הנצי"ב לעיל קכו: חזון איש יו"ד ד, כ.
 וע"ע: תפארת יעקב; מרחשת כג, ה; שו"ת משיב דבר ח"ב טו ח"ה קב.
 עוד בענין איסור בשר מן החי לבן נח, ומקורו - ע' חדושי הרשב"א כאן; שער המלך איסורי ביאה, דף סה, א; זכר יצחק לג; בית ישי קטז, הערה ב).

'אמר ר' אליעזר: שמעתי שאבר מן החי מטמא. אמר לו רבי יהושע: מן החי ולא מן המת? וקל וחומר... (כלומר, האם שמעת כן?! והלא 'קל וחומר' הוא). אמר לו (כצ"ל. ריעב"ץ): כך שמעתי - אכן כך, מן החי דוקא ולא מן המת. (תורת חיים)

פרק עשירי 'הזרוע והלחיים'; דף קל

(ע"ב) 'דאמר רב שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן: מניין שאין נותנין מתנה לכהן עם הארץ...' - ...' ולענין המתנות - מדין הגמרא, אפילו היה במקום תלמיד-חכם ועם-הארץ, אין נותנים לעם-הארץ אלא לחכם, שהמתנות - דין, כמוזכר בחולין פרק הזרוע... אבל עכשיו נהגו לפי דעתי בארצכם שנותנים מתנות, שאין משגיחין בכף מאזנים להבדיל בין תלמיד חכם לעם הארץ'. (מתוך שו"ת הרשב"א ח"ה רלט.

אפשר שהטעם לכך שאין מקפידין לתת לעם-הארץ באותם מקומות, לפי שנוקטים לעיקר שבחוצה לארץ פטורים מן המתנות כר' אילעא (ע' להלן קלו, וברש"י. וכן נקט לעיקר הרשב"א עצמו - בחידושי שם, ובתורת הבית ב"ג ש"ב. וע' גם בשו"ת הרשב"א ח"ג שמו), ונתינתם אינה מן הדין אלא מצד המנהג, ולכך אין מקפידים בדבר. עוד בכללות ענין נתינת מתנות לכהן עם הארץ - ע' בחדושי הגר"ר בענין ח"ב ז).

'מלמד שהמתנות דין. יכול אפילו חזה ושוק דין - תלמוד לומר זה... דאתו לידיה בטבלייהו וקסבר האי תנא מתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיין' - הלכך מוציאים מיד הנוטל. אבל חזה ושוק אין מוציאים. ופרש"י: לפי שאינו שייך לכל הכהנים אלא לבית אב מסוים. וכתב הרדב"ז (בה"א מא) שלפי זה אם בא אחר שאינו מבית אב ונטלן מזה - מוציאים ממנו בדיינים ונותנים לזה שזכה ראשון. ואולם הרשב"א כתב טעם אחר: שחזה ושוק, הכהנים זוכים בהם משלחן גבוה, ורק לאחר הקרבה והפרשה, הלכך אינם ממון כהן כשאר מתנות. ולפי טעם זה אין חילוק מי הוא הנוטל, אם מאותו בית אב אם לאו. (ע' ברדב"ז שם).